

Cambridge University Press

978-1-108-04296-3 - Giraldi Cambrensis Opera: Itinerarium Kambriae et Descriptio

Kambriae: Volume 6

Edited by J.S. Brewer, James F. Dimock and George F. Warner

Excerpt

[More information](#)

GIRALDI CAMBRENSIS
ITINERARIUM KAMBRIÆ.

VOL. VI.

A

Cambridge University Press

978-1-108-04296-3 - Giraldi Cambrensis Opera: Itinerarium Kambriae et Descriptio

Kambriae: Volume 6

Edited by J.S. Brewer, James F. Dimock and George F. Warner

Excerpt

[More information](#)

Cambridge University Press

978-1-108-04296-3 - Giraldi Cambrensis Opera: Itinerarium Kambriae et Descriptio
Kambriae: Volume 6

Edited by J.S. Brewer, James F. Dimock and George F. Warner

Excerpt

[More information](#)

ITINERARIUM KAMBRIÆ.

STEPHANO CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO. 56.
IN ODOPORION GIRALDI PRÆFATIO PRIMA.¹SICUT variis rerum motibus et mutationibus tempora Various
moventur, sic diversis morum curriculis temporalium pursuits of
hominum animi trahuntur. Satyricus clamat; men.“ Mille hominum species, et rerum discolor usus : Pers., v. 52.
“ Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.”

Et illud comicum ;

“ Quot capita, tot sententiæ: suus cuique mos ” Ter.
est. Unde et quoniam dispares mores disparia studia Phorm. 2,
sequuntur, armata militia tirones exultant, togata vero 3, 14.
causarum patroni delectantur: alii cumulandis divitiis
anxie suspirant, et summum bonum opulentiam pu-

¹ This preface not in R. B. F. In Hc. T. D., &c. The heading of the text, “Stephano, &c.,” is that of D.; Rd. has only the latter part, “In Odop. Gir. præf. prima.” In Hc. the heading is, “Hugoni Lincolniensi episcopo magister Giraldus Kambrensis.” In T. this preface is headed, “Itinerarii Præfatio prima” (vol. I. 393); and here also, as in Hc., it is addressed to bishop Hugh of Lincoln (*infra*, p. 7, n. 3).

But though this preface does not appear here in B., in its proper place, the first part of it is added in this MS. of the first edition at the end of the treatise, with the dedicatory heading, “Guillelmo Eliensi episcopo,” *i.e.* William de Longchamp, bishop of Ely, 1190–1196, the “Belua multiformis,” the horrible monster of iniquity, of the last chapter of Giraldus’s Life of archbishop Geoffrey of York.

tant: hi Galienum approbant, illi Justinianum amplectuntur: honorum cupidi curiam sequuntur, et rediviva fame cruciatos graviter sauciat nec satiat ambitio: liberalibus artibus nonnulli, sed hodie pauci et parvi¹ indulgent; inter quos et Logices alumnos admiramur, qui cum aliquantulum proveci fuerint, tanta studii sui voluptate trahuntur, ut in illis Dialecticæ gyris atque mæandris plerosque videamus, tanquam ad Si-reneos scopulos, consenescere.

Aul. Gell.
Noct. Att.
xvi. 8, 5.

Decay of
literature.

Sed inter tot hominum species, ubi divini poetæ; ubi nobiles morum assertores; ubi linguæ Latinæ moderatores? Quis hodie scriptis, sive poeticis seu historicis, literatam adornat eloquentiam? Quis, inquam, nostri temporis, vel mores astruit, vel inclite gesta perpetuis literarum vinculis æternitati ascribit?² Adeo literarum honor, in summis olim gradibus constitutus, quia

Virg.
Georg. i.
199.

“ Sic omnia fato

“ In pejus ruere, et retro sublapsa referri,”

jam proclivis in ruinam, ad ima devolvi videtur, ut earum addicti studiis non solum hodie non imitabiles, non venerabiles, verum etiam odibiles reperiantur. “ Felices quippe,” ut ait Fabius, “ essent artes, si de illis soli artifices judicarent.” “ Naturaliter enim,” ut ait Sydonius,³ “ fixum est radicatumque pectoribus humanis, ut qui ignorant artes contemnunt artifices.”

56 b.

Ceterum, ut ad priora revertamur, quæ mundo plus contulerint, quæso, an arma Mariana,⁴ an carmina Maroniana?⁴ Sed olim Marii⁴ gladios rubigo consumpsit:

¹ *et parvi*] B. T. Hc. Rd., Camden. Not in D.

² After *ascribit* is added in Rd., “ Unde et Esaias, defectum temporis hujus longe prospiciens, ait, Ubi ‘ est literatus? Ubi verba legis ‘ (ponderans)? Ubi doctor par- ‘ volorum ’ ” (Is. 33, 18). It is

in no other manuscript, and not in Camden.

³ *ut ait Sydonius*] D. Rd., Camden. Not in B. T. Hc.

⁴ *Mariana, Maroniana, and Marii*] Instead of this, B., the text of T., Hc., and D., have “ *Arriana*,” “ *Virgiliana*,” and “ *Arrii*.” Rd.

qui vero scripsit Eneida, perpetua Maronis extat gloria.
Et tamen, quanquam literatis sub principibus literæ
tunc in honore fuissent, ab ipso scriptum invenies ;

“ Tantum Virg. Ecl.
9, 12.

“ Carmina nostra valent, arma¹ inter martia, quantum
“ Caonias dicunt aquila veniente columbas.”

Ad hæc etiam utra fecundior ac fructuosior extiterit
hæsitatio, opera Ieronimi, an opulentia Cresi? Sed ubi
hodie Cresi vel nitet argentum, vel rutilat aurum, ubi²
cœnobitæ pauperis orbem et irradiat studium, et illus-
trat exemplum? Et tamen, cum tantus fuisset, Romæ
per invidiam contumelias³ et verbera passus, ac demum
trans mare pulsus, Bethleemiticam studio suo solitu-
dinem elegit.

Inter hæc ergo, quæ contulimus, hoc distare potest ;
quod aurum et arma vitam hanc fulcire videntur, post
mortem nil valitura ; verum e diverso scripta parum⁴
in vita propter invidiam prosunt, perpetuum a morte
sortita valorem. Sicut igitur testamenti, sic et scripti
auctoritas mortis atramento confirmatur ; juxta illud
poetæ,

“ Pascitur in vivis livor, post fata quiescit ; Ov. I.
Amor. xv.
39.
“ Cum suus ex merito quemque tuetur honor ;”

et illud ;

“ Denique⁵ si quis adhuc præterdit nubila livor Stat. Theb.
xii. 818.
“ Occidet, et meriti post me referentur honores.”

has “Martiana,” “Virgiliana,” and
“Martis.” Camden has, “Mariana,”
“Virgiliana,” and Marii.” The
reading I give, no doubt I think the
right one, is supplied by an after
corrector in the margin of T.
“Arriana” and “Arrii” probably
originated from the M of *Mariana*
and *Marii* having been omitted by
an early scribe, in order to be after-
wards inserted in some ornamental
form, but which the illuminator, as
often the case, neglected to do. The

alliteration with *Maroniana* being
thus mainly lost, the more familiar
word “Virgiliana” came in natu-
rally instead.

¹ *arma*] “tela” in Virgil.

² *ubi*] B. T. Hc. D.; cum tamen,
Rd.

³ *contumelias*] B. Hc. D. Rd. ;
contumeliam, T.

⁴ *parum*] D.; nihil, B. T. Hc.,
Camden ; nil, Rd.

⁵ *Denique*] “Mox tibi” instead,
in Statius.

Cambridge University Press

978-1-108-04296-3 - Giraldu Cambrensis Opera: Itinerarium Kambriae et Descriptio
Kambriae: Volume 6

Edited by J.S. Brewer, James F. Dimock and George F. Warner

Excerpt

[More information](#)

57. Præterea qui facultates, qui sanitates suis artificiis vel conferre vel conservare nituntur, dum alienis tantum scaturiunt verbis, propriis parum gloriantur inventis. Compositores quippe tam ornati sermonis, quo tam varii casus in tanto juris corpore tam eleganti stilo complectuntur, perpetuis efferendi præconiis extant. Auctores siquidem elegantium verborum, non auditores tantum, repertores non recitatores, dixerim laude dignissimos.

Curiam autem, et Logicam, tam in alliciendo, quam in vix deserendo persimiles invenies. Dialecticæ tamen notitiam, tanquam aliarum omnium tam scientiarum quam artium acumen, cum moderamine moræ inculpata, certum est esse perutilem: curiam vero, nisi blandis solum palponibus et ambitiosis, non necessariam. Nempe si quæstum facis in curia, te tanto fortius allicit et annectit ambitio, non missura cutem, non curiam, nisi plena. Sin autem labor in damno est, adhuc tamen annum apponis, et iterum annum anno, et sic in infinitum, ne una cum censu tempora perdideris, jacturam temporis, quæ irreparabilis est et omnium major, incurris. Curiam igitur et aleam quadam videas proprietate conformes. Quoniam, ut ait poeta,

Ov. Ars “ Sic ne perdidit, non cessat perdere lusor,
Am. i. 451. “ Dum¹ revocat cupidus alea blanda manus.”

Levi namque mutatione haud dissimiliter dicas ;

“ Sic ne perdidit, non cessat perdere lusus,
“ Dum revocat cupidus curia blanda manus.”

Hoc etiam adjiciendum puto, quod sicut aleæ, sic et curiæ casus, delectu carens, dignis et indignis æque respondet.

Inter tot igitur hominum species, quoniam

Virg. Ecl. “ Trahit sua quemque voluptas,”
2, 65.

¹ Dum] “ Et” instead in Ovid.

Cambridge University Press

978-1-108-04296-3 - Giraldi Cambrensis Opera: Itinerarium Kambriae et Descriptio
Kambriae: Volume 6

Edited by J.S. Brewer, James F. Dimock and George F. Warner

Excerpt

[More information](#)

PRÆFATIO PRIMA.

7

et quoniam

“ Variis vexantur pectora votis,”

me quidem scribendi studium eligere posteritatis cura Giralduſ's
coegit. Et quia momentanea et fluxa est præſens hæc devotion to
vita, juvat ſaltem in futuro¹ memoria vivere, et per literature;
petuis famæ titulis laudis honore celebrari. Egregiæ for the
mentis indicium eſt, ad illud emittendum elaborare, ſake of
quo ſibi invidiam in vita, gloriam poſt fata compara- 57 b.
verit. Perpetuum eſt itaque quod auctores, quodque
poetæ principaliter affectant; temporale commodum, ſi
forte acceſſerit, non recusantes. Quoniam, ut ait
poeta,

“ Quis locus ingenio eſt, niſi cum ſe carmine ſolo Juv. 7, 63.

“ Vexant, et dominis Cyrræ Niſæque feruntur

“ Pectora noſtra, duas non admittentia curas?”²

Sed quia principibus parum literatis et multum The *Top.*
occupatis, *Hibernicam* Anglorum regi Henrico ſecundo *Hibern.*
Topographiam, ejuſdemque filio, et utinam vitiorum written for
non ſuccedaneo, Pictavenſium comiti Ricardo *Vaticin-*
nalem Hiſtoriam, vacuo quondam quoad accessorium *Expug.* for
illud et infructuoſo labore peregi; tibi, vir inclite, Richard.
Stephane Cantuarienſis archiepiſcope,³ quem religio His labours
pariter et literatura commendant, laborem noſtrum per unre-
horridos Kambriæ fines non illaudabilem, in duabus warded.
particulis ſcholatiſtico ſtilo tam digerere⁴ quam deſtinare
curavi. Virtus enimvero quia ſeſe diligit, aſpernaturque
contraria, quæcunque in hoc libello deceſſoris veſtri
penultimi,⁵ viri venerabilis et metropolitani antiſtitis,

¹ *futuro*] B. T. Hc. D., Camden ;
futura, Rd.

² Here the portion of this preface
added at the end of MS. B. con-
cludes with an &c.

³ *Stephane, &c.*] D. Rd. ; Hugo
Lincolnienſis epiſcope, T. and Hc.

⁴ *digerere*] T. Hc. Rd., Camden ;
dirigere, D.

⁵ *deceſſoris veſtri penultimi*] D.
Rd. ; coepiſcopi veſtri, T. and Hc. ;
coepiſc. et deceſ. veſtr. penult.,
Camden.

Cambridge University Press

978-1-108-04296-3 - Giraldu Cambrensis Opera: Itinerarium Kambriae et Descriptio
Kambriae: Volume 6

Edited by J.S. Brewer, James F. Dimock and George F. Warner

Excerpt

[More information](#)

veris laudum titulis ascripta repereris, te non minori affectu quam si propria fuissent credimus amplexurum.

The in-
tended
work, *De
Princ.
Instr.*

Quibus expletis, Deo duce, vitæ comite, libellum tibi *De Principis Instructione* promitto; si, sopitis interdum tam orationum instantiis quam occupationum curis, lectioni quandoque vacare potueris, munus acceptum. Hos igitur et alios nostræ diligentiae fructus, tuæ degustandos discretioni, suis singulos temporibus destinare proposui, ut te nostra si forte movere nequeunt opera, moveant vel opuscula; moveant, inquam, et tam gratiam reddant, quam gratum efficiant.¹

58. Qui carnali minime motus affectu, in largiendis dextra munifica quibus excelles beneficiis, non sanguinem, non sobolem, sed literas potius et merita pensas: quem in tanta tam continua regni sacerdotiique disceptatione, paucis comitatum, Anglicana ecclesia firmum invenit ac fidelem: in quem hodie fere solum et fideliter electum, illa episcopalis viri canonica descriptio cadere videretur et concordare.

Non itaque pileum sustinendo, non pulvillum supponendo, non plumam extrahendo, non pulverem, etsi nullus fuerit, excutiendo, sed inter alios palpones tibi scribendo placere constitui: tibi, inquam, vir præcluis,² vir insignis, vir virorum perpaucorum; vir in quem quicquid fere in terris antistitem decet, incomparabili gratia tam industria quam natura congegit. Et si forte nec tibi in hunc modum placere prævaleam, tum quia lectionis horam tam oratio suffocat quam occupatio, tum etiam quia literarum olim honor evanuit; saltem, si quandoque resurgat, posteritati.

¹ reddant efficiant] D.; eliciant reddant, T. Hc. Rd., and Camden.

² præcluis] This is no doubt the right reading of the word. In D.

and T., however, it looks more like "præclius" or "prædius." Hc. has "præclarus;" Rd., "præclare;" Camden, "præclarissime."

Cambridge University Press

978-1-108-04296-3 - Giraldi Cambrensis Opera: Itinerarium Kambriae et Descriptio
Kambriae: Volume 6

Edited by J.S. Brewer, James F. Dimock and George F. Warner

Excerpt

[More information](#)

INCIPIUNT CAPITULA.

- I.—Prima¹ particula continet de transitu per Herefordiam et Radenouram, cum notabilibus suis.
- II.—De transitu per Hayam² et Brecheniauc, cum³ notabilibus suis.
- III.—De Ewias et Lantodheni,⁴ cum notabilibus suis.
- IIII.—De transitu per Coidwroneu⁵ et Abergevenni, cum notabilibus suis.
- V.—De transitu per Oschæ castrum, et Legionum urbem, cum notabilibus suis.
- VI.—De transitu per Novum burgum, et Kerdif,⁶ cum notabilibus suis.
- VII.—De sede Landavensi, et monasterio de Margan, cum partium illarum notabilibus.
- VIII.—De Avennæ⁷ et Neth fluviis transcursis; de Abertawe quoque et Goer;⁷ cum notabilibus suis.
- IX.—De Locher et Wendraeth⁸ fluviis transcursis; de Kedweli quoque, cum notabilibus suis.
- X.—De fluvio Tewiensi navigio transcurso; de Kaermerdyn⁹ quoque; et Albæ landæ monasterio; cum notabilibus suis.

¹ Here R. B. F. begin, without any heading and without any break, immediately upon the last words of the *Expugnatio Hibernica*. These *capitula* are not in Hc., and not in Camden.

² *Hayam*] D.; Haiam, R. B.

³ *cum*] D.; et, R. B.

⁴ *Lantodheni*] D.; Lánthodheni, R. B.

⁵ *Coidwroneu*] D.; Coitwroneu, R. B.

⁶ *Kerdif*] D.; Kairdiph, R. B.

⁷ *Avennæ . . . Abertawe . . . Goer*] D.; Avennæ . . . Abertau . . . Goher, R. B.

⁸ *Wendraeth*] D.; Wandrez, R. B.

⁹ *Kaermerdyn*] D.; Kermerdhu, R. B.

Cambridge University Press

978-1-108-04296-3 - Giraldu Cambrensis Opera: Itinerarium Kambriae et Descriptio
Kambriae: Volume 6

Edited by J.S. Brewer, James F. Dimock and George F. Warner

Excerpt

[More information](#)

XI.—De Haverfordia, et Ros; cum notabilibus suis.

XII.—De Pembrochia, cum ¹ notabilibus suis.XIII.—De transitu per Kamros, et Neugol,² usque
Meneviam; cum notabilibus suis.

-
- I.—Secunda continet de sede Menevensi, cum notabilibus suis.
- 58 b. II.—De transitu per Kemmeis, et monasterium Sancti Dogmaelis; cum notabilibus suis.
- III.—De fluvijs Teyvi, et Keredigiaun, et Emelyn;³ cum notabilibus suis.
- IIII.—De transitu per Pontem Stephani; per monasterium quoque de Estratflur;⁴ per Brevy,⁵ et ecclesiam Paterni magni; cum notabilibus suis.
- V.—De fluvijs Devi navigio transcurso; et terra filiorum Chanani;⁶ cum notabilibus suis.
- VI.—De Trait maur, et Trait bochan transcursis; de Nevin⁷ quoque, et Kaerarvon, et Bangor; cum notabilibus suis.
- VII.—De Monia insula, cum notabilibus suis.
- VIII.—De Cunewe fluvijs, navigio transcurso; et de Dynasemereis;⁸ cum notabilibus suis.
- IX.—De montanis Erery,⁹ cum notabilibus suis.
- X.—De transitu per Degannoe et Rudlan;¹⁰ sedem quoque Lanelvensem; de vivo sabulo, et Coeshulle; cum notabilibus suis.
- XI.—De fluvijs Deyæ¹¹ transcurso; et Cestria; cum notabilibus suis.

¹ *Pembrochia, cum*] D.; *Pembrochia, et*, R. B.² *Neugol*] D.; *Niwegal*, R. B.³ *Teyvi . . . Keredigiaun . . . Emelyn*] D.; *Teivi . . . Kenedigun . . . Emelin*, R. B.⁴ *Estratflur*] D.; *Stradflur*, R. F.; *Stratflur*, B.⁵ *Brevy*] D.; *Brevi*, R. B.⁶ *Chanani*] D.; *Kanani*, R. B.⁷ *Nevin*] D.; *Newein*, R. B.⁸ *Dynasemereis*] D.; *Dinasemereis*, R. B.⁹ *Erery*] D.; *Ereri*, R. B.¹⁰ *Degannoe . . . Rudlan*] D.; *Dugannu . . . Rudhelant*, R. B.¹¹ *Deyæ*] D.; *Deiaæ*, R. B.